

Ліліана Хімчук,

кандидат психологічних наук, доцент,
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(м. Івано-Франківськ)

Liliana Khimchuk,

Associate Professor, Ph.D.,
Precarpathian National University
named after Vasyl Stefanyk
(Ivano-Frankivsk)

УДК 37.046.12

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ ГІРСЬКИХ РЕГІОНІВ: ТРУДНОЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ**APPLYING INFORMATION TECHNOLOGIES IN COMPREHENSIVE SCHOOLS OF MOUNTAINOUS REGIONS: THE DIFFICULTIES OF FUTURE TEACHERS**

У статті розглянуто проблему використання інформаційних технологій в початкових класах гірської школи. Розкрито види труднощів майбутніх вчителів щодо використання інформаційних технологій.

Ключові слова: інформаційні технології, інформатизація, Інтернет.

The article considers the problem of using information technology in primary forms of mountain school. Species revealed in difficulties of future teachers in using information technology.

Key words: information technology, information, Internet.

В статье рассматривается проблема использования информационных технологий в начальных классах горной школы. Раскрыты виды трудностей будущих учителей по использованию информационных технологий.

Ключевые слова: информационные технологии, информатизация, Интернет.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві використання інформаційних технологій має пріоритетне значення в усіх сферах діяльності людини і визначає його рівень розвитку в майбутньому.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у закладах освіти здійснюється відповідно до документів: Закону України №74/98-вр від 16.10.2001 "Про Національну програму інформатизації" [4], Закону України №75/98-вр від 03.03.2006 "Про Концепцію Національної програми інформатизації" [3], Закону України №537-V від 9.01.2007 "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки" [2], Наказу МОН України від 03.01.2012 №2. "Щодо оволодіння учителями загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційними технологіями" [6].

У Законі України №75/98-вр від 03.03.2006 "Про Концепцію Національної програми інформатизації" [3] ставляться нові вимоги до професійних і особистих якостей вчителя і, зокрема, – його готовності до застосування нових інформаційних технологій у практичній діяльності.

Особливого значення набуває впровадження інформаційних технологій у далековіддалених школах гірських регіонів. Навчання вчителів, які будуть працювати в школах гірських сіл, досі є актуальною проблемою для вищих навчальних закладів, оскільки робота в таких школах має особливу специфіку.

Істотною прогалиною в професійному розвитку сучасних учителів початкової школи залишається їх низький рівень знань у галузі використання інформаційних та комунікаційних технологій. Такий непрофесіоналізм позначається на істотному зниженні ефективності навчання учнів. У зв'язку з цим майбутній учитель повинен не тільки володіти знаннями в галузі інформаційних і телекомунікаційних технологій, а й бути фахівцем щодо їх застосування у специфічних умовах гірської школи.

Аналіз останніх досліджень із проблеми. Відповідно до Державної програми "Інформаційних та комунікаційних технологій в освіті і науці" [8] на 2006-2010 рр. в Україні на державному рівні зроблено певні кроки для впровадження інформаційних технологій у навчальний процес загальноосвітніх шкіл. Значна увага приділяється матеріально-технічному, програмному та методичному забезпеченню.

Питання впровадження інформаційно-комунікаційних технологій досліджували Г.К.Селевко [9]; класифікацію педагогічних технологій в освіті І.М.Дичківська [1].

Аналіз змісту сучасних праць дозволяє твердити, що попри детальне дослідження визначених вище аспектів проблеми питання процесу взаємовпливу технологізації нашого суспільства і специфіку особливого природно-етнічного гірського середовища, в якому перебувають учні та вчителі, ще недостатньо вивчено. Тому відповідно до Закону України “Про статус гірських населених пунктів в Україні” [7] в частині соціальних обов’язків і прав (статті 5, 6) та зобов’язань України щодо виконання “Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат”, ратифікованої Законом № 1672 – IV від 07.04. – 2004 р. в частині статті 5, п.п. 1, 2 про особливі екологічні та соціально-економічні умови Карпат та їх гірських екосистем, що є вигідним для місцевого населення; статті 11 – про культурну спадщину та традиційні знання; статті 13 – про підвищення екологічної обізнаності та освіти, науковцями Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника розроблено проект “Гірська школа: стан, проблеми, перспективи”.

Дослідженню даної проблеми приділяється належна увага, зокрема такому її аспекту, як: підготовка майбутніх вчителів до роботи в загальноосвітніх школах гірських регіонів.

Формулювання мети та завдань статті. Метою даної статті є актуалізувати проблему впровадження інформаційних технологій у початкових класах гірської школи та вирішити труднощі майбутніх учителів щодо використання інформаційних технологій у практичній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Інформатизація сучасного суспільства і тісно пов’язана з нею інформатизація освіти характеризуються вдосконаленням і масовим поширенням інформаційних та телекомунікаційних технологій у гірських регіонах України. Стрімка комп’ютеризація навчального процесу в вузах, у тому числі в різних навчальних закладах освіти, змушує звернути серйозну увагу на найважливіших учасників цього процесу – студентів, молодих учителів.

Вивчення досвіду роботи молодих вчителів та студентів випускних курсів дало можливість з’ясувати рівень їх підготовки до впровадження новітніх інформаційних технологій на уроках у початкових класах.

Труднощі майбутніх вчителів щодо застосування інформаційних технологій вивчалася на базі Лолинської ЗОШ I-III, Максимівської ЗОШ I ст., Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. В дослідженні взяло участь 100 осіб. (80 студентів, 20 учителів).

Аналіз результатів спостережень, бесід, анкет для учнів, студентів та молодих учителів початкових класів гірських шкіл дозволив констатувати, що в їх діяльності виникає ряд труднощів.

1. Труднощі теоретично-практичного характеру, пов’язані з необхідністю поєднання новітніх програм з державними програмами виховання і навчання; Наявність великої кількості педагогічних технологій і невміння пристосувати їх до конкретних умов гірської школи;

2. Труднощі особистісного характеру, пов’язані з низьким рівнем мотиваційної готовності студентів, низькою здатністю до творчості і рефлексії, низькою інноваційною компетентністю.

Спілкування з комп’ютером ставить цілий ряд методологічних і психологічних проблем. Не всі студенти і вчителі досить легко його опановують. Це викликає небажані стреси. Дослідження та опитування показують, що приблизно у 30% респондентів під час роботи на комп’ютері піднімається тиск, погіршується сон. Цьому сприяють і не зовсім комфортні умови в комп’ютерних класах (неправильна освітленість, скупченість, шум).

Робота на комп’ютері, виконання складних завдань викликає інтерес приблизно у 40% студентів. Близько 35% вважають навчання за допомогою комп’ютера корисним і потрібним. 12% респондентів вважають роботу на комп’ютері важкою і неефективною.

Якщо розглядати ці дані з урахуванням загальної успішності студентів, то виходить наступне: слабкі, студенти не хочуть працювати і освоювати навчальні програми на комп’ютерах; у середніх за рівнем успішності студентів виникають деякі перешкоди у роботі на комп’ютері; відмінники і особистості з різнобічними інтересами дуже цінують можливості комп’ютерного навчання.

3. Труднощі, спричинені особливостями гірського середовища та адаптації молодого вчителя до роботи в гірській школі. Недостатнє забезпечення мультимедійними дошками та комп’ютерами.

Аналіз досвіду роботи молодих вчителів у гірських школах наочно показав значне відставання сільської школи від міської у розв’язанні найважливіших завдань навчання і виховання школярів. Відповідно ускладнюється процес підготовки фахівця, спроможного працювати в умовах гірської школи. Дана проблема вимагає інноваційних підходів до професійного становлення майбутнього педагога.

Враховуючи вищезазначені труднощі майбутніх педагогів щодо застосування інноваційних педагогічних технологій, необхідно створити такі педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів, які б полегшили їх адаптацію у гірській школі, а саме:

- впровадження спеціальних лабораторних практикумів, практичних занять, факультативів безпосередньо в процес підготовки творчого вчителя - початківця;
- спрямованість навчально-виховного процесу на формування мотиваційної готовності майбутнього вчителя початкових класів до застосування інноваційних педагогічних технологій;
- розвиток позитивної рефлексії щодо застосування інноваційних педагогічних технологій на практиці;
- доповнення та розширення змісту курсів психолого-педагогічних дисциплін з формування знань, умінь і навичок застосування інноваційних педагогічних технологій у початковій школі.

- забезпечення практико-орієнтованого підходу професійної підготовки майбутніх вчителів до використання інноваційних педагогічних технологій, який полягає у застосуванні педагогічних форм і методів інтерактивно-рефлексивного спрямування: ділових ігор, тренінгів, ситуаційного моделювання, створення казково-пізнавальної реальності, педагогічного консультування, діалогів, полілогів, дискусій;
- поєднання контролю і самоконтролю за якістю вирішення поставлених завдань, оцінка викладачем знань студентів та самооцінки ними власних результатів.

Дотримання таких умов дасть можливість забезпечити єдині вимоги до рівня загальної освіти, яку отримують випускники різних типів загальноосвітніх навчальних закладів, незважаючи на їх місце проживання: велике місто чи село в горах.

Потрібно навчити студента передбачати, тобто орієнтувати майбутнього вчителя не лише на набутий раніше досвід (на вже досягнуте, зрозуміле, розкрите), а й на далеке майбутнє. Це дозволить належним чином підготувати молодого спеціаліста до застосування методів прогнозування, моделювання і проектування як у повсякденному житті, так і в професійній сфері.

Іншою специфічною особливістю інноваційності є залучення студента до співпраці та безпосередньої участі в процесі прийняття важливих рішень на різних рівнях – від найнижчого до найвищого, тому що в умовах гірського регіону він може виступати в одній особі і вчителем, і директором, і педагогом-організатором, і шкільним психологом, і завгоспом, і громадським діячем.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз проблеми використання інформаційних технологій в сучасній школі свідчить, що комп'ютеризація навчання викликає свої, часом досить складні психологічні і методологічні проблеми. Щоб очікуваний від неї позитивний ефект був досягнутий, необхідно послідовно створювати якісно інші методики навчання майбутніх вчителів з урахуванням особливостей сприйняття і освоєння людиною нових типів інформації та реалізувати такі завдання:

1. Ознайомлення майбутніх учителів з позитивними і негативними аспектами використання інформаційних та комунікаційних технологій у початковій школі.
2. Формування уявлення про роль і місце інформатизації освіти в гірському середовищі.
3. Засвоєння знань про видовий склад і галузі ефективного застосування комп'ютерних засобів.
4. Формування знань про ефективне застосування у сфері початкової освіти технологій створення, обробки, подання, зберігання та передачі інформації.
5. Ознайомлення з загальними методами інформатизації, адекватними потребам навчального процесу у гірських школах, контролю та вимірювання результатів навчання, позанавчальної, науково-дослідної та організаційно-управлінської діяльності навчальних закладів системи загальної середньої освіти.
6. Формування знань про вимоги, що пред'являються до засобів ІКТ;
7. Вироблення в майбутніх педагогів стійкої мотивації до участі у формуванні та впровадженні інформаційних технологій в освітнє середовище гірської школи.

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Навчальний посібник / І.М. Дичківська . – Академвидав, К.: 2004. – 218с.
2. Закону України №537-V від 9.01.2007 "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки" [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>
3. Закон України №75/98-вр від 03.03.2006 "Про Концепцію Національної програми інформатизації" [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=75/98-%C2%D0>
4. Закон України №74/98-вр від 16.10.2001 "Про Національну програму інформатизації" [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=74/98-%C2%D0>
5. Лист МОНСМ України від 13.03.2012 №14.1/10-804. Про проведення моніторингового дослідження стану впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у загальноосвітніх навчальних закладах. [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.ciiit.zp.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=885:2009-12-28-06-14-53&catid=123:2009-12-28-06-13-05&Itemid=291
6. Наказ МОНСМ України від 03.01.2012 № 2. Щодо оволодіння учителями загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційними технологіями. [Електронний ресурс] // Режим доступу:http://www.ciiit.zp.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=885:2009-12-28-06-14-53&catid=123:2009-12-28-06-13-05&Itemid=291
7. Закон України "Про статус гірських населених пунктів в Україні" в частині соціальних обов'язків і прав (статті 5, 6). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3108-15>
8. Державна програма "Інформаційних та комунікаційних технологій в освіті і науці" [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1153-2005-p>
9. Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_164
10. Селевко Г.К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств / Г.К. Селевко – М.: НИИ школьных технологий. 2005. – 208 с.